

Gramophones Classical Music Awards
Topp tre 2020

KONSERTPROGRAM UKE 4/2021

Víkingur Ólafsson spiller Bach og Mozart

ONSDAG 27. OG TORSDAG 28. JANUAR
KL. 19.30 I GRIEGHALLEN

VÍKINGUR ÓLAFSSON SPILLER BACH OG MOZART

ONSDAG 27. OG TORSDAG 28. JANUAR KL. 19.30 I GRIEGHALLEN

Edward Gardner dirigent
Víkingur Ólafsson klaver

PHILIP GLASS (1937)

Opening
(bearbejdet for klaver og strykere
av Christian Badzura)

Víkingur Ólafsson solist

Konserten torsdag strømmes
på Bergenphilive.no og inngår i
strømmefestivalen Wintermezzo.

NRK gjør opptak av konserten torsdag

Med forbehold om programendringer
på svært kort varsel.

Konserten arrangeres
med generøs støtte fra
Stiftelsen Kristian Gerhard Jebsen.

Fotografering og lydopptak er ikke tillatt under
konserter med Bergen Filharmoniske Orkester. Egen
avtale for media. Tallene i parentes bak det enkelte
verk angir dets omtrentlige varighet i minutter

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685-1750)

Konsert for klaver og orkester
nr. 5, f-moll, BWV 1056

(Uten tempoangivelse)

Largo

Presto

Fra sonate for fiolin og cembalo,
nr. 5, f-moll, BWV 1018,
arrangert for klaver og strykere
av Víkingur Ólafsson
(urframførelse)

Adagio

Víkingur Ólafsson solist

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756-1791)

Fra Serenade for blåsere, c-moll, KV 388 (384a)
Nachtmusik

Menuetto in canone – Trio in canone al rovescio

Konsert for klaver og orkester
nr. 24, c-moll, KV 491

Allegro

Larghetto

Allegretto

Víkingur Ólafsson solist

Edward Gardner er Bergen Filharmoniske Orkesters sjefdirigent, internasjonalt anerkjent som en av de fremste orkesterledere i sin generasjon. Hans kontrakt er nå forlenget til 2023. Gardner ble i 2019 utnevnt til sjefdirigent for London Philharmonic Orchestra fra 2021. Gardner er født i 1974, og fikk sin utdannelse fra universitetet i Cambridge og ved Royal Academy of Music i London. Etter avlagt eksamen ble han assistent for Sir Mark Elder ved Hallé-orkesteret i Manchester før han ble utnevnt til musikksejef ved Glyndebourne Touring Opera i 2004. Tre år senere fikk han den tilsvarende stillingen ved English National Opera, hvor han ble til våren 2015. I 2012 ble han tildelt Order of the British Empire for sin innsats for britisk musikk-liv. Gardner dirigerer jevnlig i store operahus som Metropolitan i New York, La Scala i Milano, Paris-operaen og ved Glyndebourne Festival Opera. I vår leder han en ny produksjon av Janáčeks Kát'a Kabanova ved the Royal Opera House i London. Han har eksklusiv kontrakt med plateselskapet Chandos, og hans innspillinger har fått strålende kritikker. Med Bergen Filharmoniske Orkester har han spilt inn flere, blant annet en kritikerrost serie med musikk av Leoš Janáček, lovpriste innspillinger av Schönbergs Gurrelieder, Pelleas und Melisande og Erwartung, sanger av Sibelius med Gerald Finley, Grieg med Jean-Efflam Bavouzet, Berlioz' Grande Messe des Morts, Bartóks Ridder Blåskjeggs borg og symfonier nr. 1 og 3 av Brahms. Gardner har ledet Bergen Filharmoniske Orkester på flere suksessrike internasjonale turneer, med konserter på Edinburgh International Festival, BBC Proms samt i Hamburgs Elbphilharmonie og Amsterdams Concertgebouw.

Víkingur Ólafsson, vår residensmusiker denne våren, har i løpet av kort tid tatt den internasjonale musikkverden med storm. Han er i dag en av de mest etterspurte pianistene i den klassiske verden. Hans innspillinger av Philip Glass, Johann Sebastian Bach, Claude Debussy og Jean-Philippe Rameau er alle mottatt med strålende kritikker og er kåret som vinner av flere priser, som for eksempel BBC Music Magazine Awards 2019 og Gramophone 2019 Artist of the Year. Ólafsson er eksklusiv artist for plateselskapet Deutsche Grammophon. Han har vært residensmusiker med flere orkestre og konserthus, blant annet i Konerthaus Berlin og South Bank i London. Ólafsson har spilt med Bergen Filharmoniske Orkester tidligere, først under Festspillene i Bergen i mai 2020 da de strenge restriksjonene knyttet til den pågående pandemien gjorde at internasjonal reising ikke var mulig, slik at Griegs klaverkonsert ble framført digitalt med solisten i Reykjavik og orkesteret i Bergen. Høsten 2020 var han solist i sin landsmann Daniel Bjarnasons verk Processions. Han har også tatt initiativ til en rekke radio- og tv-programmer og er kunstnerisk leder for Reykjavik Midsummer Music.

En presentasjon

Den amerikanske komponisten og pianisten Philip Glass regnes som en av de mest innflytelsesrike musikere i siste del av 1900-tallet. Han har karakterisert seg selv som «en komponist av repetitive strukturer», og har komponert operaer og andre verk for musikkteater, symfonier, konserter, strykekvartetter og andre kammermusikalske verk og ikke minst musikk til filmer.

«Glassworks» er et kammermusikkverk med seks ulikt orkestrerte satser – hans vellykkede forsøk fra 1982 på å presentere sin musikk på en poporientert måte. Albumet ble en kommersiell suksess, og gjorde komponistens navn kjent hos store, nye tilhørergreper. Satsene er korte og iørefallende, og beregnet mer på opptaksstudioer enn konsertsaler. Originalutgaven av den første satsen «Opening» er for klaver, med horn mot slutten, som overgang til neste sats. Formelt består «Opening» av tre grupper, hver med fire takter hvor tre eller fire akkorder gjentas fire ganger hver.

Víkingur Ólafsson har spilt inn hele «Glassworks» for Deutsche Grammophon, hvor arrangøren av stykkene, Christian Badzura, har ansvaret for repertoarvalget innen ny musikk.

Fra kaffehuset

I et privatbrev han skrev i mars 1729 nevner Thomas-kantoren Johann Sebastian Bach i Leipzig for første gang at han står foran et nytt og viktig kapittel i sitt musikerliv. I ni år hadde organisten Georg Balthasar Schott ledet byens mest prestisjefylte orkesterselskap – Collegium Musicum. Nå hadde han fått stillingen som kantor i Gotha, og Bach hadde sagt seg villig til å overta ledelsen

av kollegiet som Georg Philipp Telemann hadde etablert i 1701. Vel tyve år senere fikk selskapet et betydelig puff framover gjennom samarbeidet med den musikkinteresserte Gottfried Zimmermanns kaffehus, hvor det var plass til større ensembler og opp til 150 tilhørere. Zimmermann tok initiativet til ukentlige konserter hele året gjennom – i sommermånedene i kaffehusets hage.

Her skulle mange av Bachs orkesterverker lyde for første gang. En oversikt viser at seksten orkesterkonserter med et eller flere cembali, en eller to fioliner eller fløyte, fiolin og cembalo som soloinstrumenter ble framført i tidsrommet 1729–41, i tillegg til sonater for ulike besetninger, cembalokomposisjoner og en rekke verdslige kantater (selvsagt inkludert «Kaffe-kantaten»). De syv cembalokonsertene (BWV 1052-1058) sto alle på programmet i årene 1734–39.

De seks sonatene for fiolin og cembalo (BWV 1014-1019) er eldre enn ovennevnte komposisjoner, og det har vært vanskelig å tidfeste dem nøyaktig ut fra det foreliggende materiale. Selv fortegnelsen over Bachs etterlatte manuskripter gir ofte ingen svar, bortsett fra det åpenbare at hans produksjon var mye større enn vi har muligheter til å fastslå med sikkerhet. Hans sønner konsentrerte seg om musikk som viser fornyende trekk, og marginaliserte mer konvensjonelle komposisjoner. Fiolinsonatene faller inn under kategorien «en mengde andre stykker av alle slag og for alle mulige instrumenter». Men det er på det rene at de stammer fra tidsrommet 1717-23, da Bach var kapellmester ved hoffet i Anhalt-Cöthen. Víkingur Ólafsson har valgt Adagio-satsen fra den femte sonaten til sitt arrangement for klaver og stryker.

«Mislykket» Mozart-fremstøt

Musikk for blåseensembler (*Harmoniemusik*) ble flittig dyrket i Wiens vertshus og militærforlegninger, men før 1782 utviste det keiserlige hoffs medlemmer, med unntak av fyrst Joseph Schwarzenberg, liten interesse for sjangeren. Da 1781 gikk mot slutten fanget Wolfgang Amadeus Mozart opp et rykte at keiseren hadde til hensikt å følge fyrstens eksempel og etablere en slik gruppe musikere, og i oktober komponerte han sin serenade i Ess-dur (KV 375) for to klarinetter, to horn og to fagotter.

Men han hadde forregnet seg, for i april året etter så keiserens *Harmonie* dagens lys i form av en oktett med to oboer i tillegg, en besetning som forståelig nok ble den dominerende i markedet. Mozart reagerte kvikt, ivrig etter å tilpasse seg overhøyhetens smak og få oppdrag også på dette feltet. Han føyde obostemmer til KV 375 og skrev en ny serenade for blåseoktett i c-moll (KV 388) sommeren 1782.

Men også dette forsøket mislyktes, for keiseren gjorde det uventede trekk å konsentrere oktettrepertoaret om transkripsjoner av musikk fra operaer og balletter. Mozart kastet seg inn i konkurransen og begynte på et arrangement av musikken fra «Bortførelsen fra Seraillet», men en komponistkollega ble ferdig før ham. Så vidt vites fant aldri *Harmoniemusik* av Mozart veien til den keiserlige notesamling. At vi i det hele tatt kjenner disse verkene, er forleggeren Johann Anton André fortjeneste. Han gjorde i 1799 en avtale med Mozarts enke om å overta hennes manns etterlatte komposisjoner, og ga ut blåserserenadene i 1811.

Satsen som er valgt fra KV 388 har en trio med betegnelsen *in canone al rovescio*, hvilket betegner en form for kanon der ethvert nedadgående intervall i ledestemmen

imiteres et tilsvarende oppadgående – og omvendt.

Mærkt og intimt

Den danske komponisten Carl Nielsen sa dette om Mozart: «Han peger ikke paa sine Vunder, har ikke Medlidenhed med sig selv, men aabner for sit Inderste med et sjælfuldt Smil, der siger alt». Utsagnet kan passe godt på klaverkonserten i c-moll, som Mozart komponerte da arbeidet med «Figaros bryllup» i 1785 var på sitt mest intense. Originalmanuskriptet viser at han – om ikke i samme grad som Ludwig van Beethoven – kunne kjempe med sitt stoff. Flere versjoner av visse passasjer i konserten ble forkastet før han kom fram til det endelige resultat.

De kan synes som om Mozart «oppdaget» c-moll tidlig i 1780-årene. I løpet av få år skrev han sin blåserserenade (KV 388), den ufullendte messen (KV 427), fugen for to klaverer (KV 426), Frimurer-sørgemusikken (KV 477), en klaversonate (KV 457), klaverfantasiaen (KV 475) og klaverkonserten (KV 491) i denne tonearten.

Sistnevnte hører med til den utrolige rekken på tolv mesterlige klaverkonserter fra årene 1784–86. Den strekker seg utover datidens musikalske grenser, og Mozart har ikke et øyeblikk til hensikt bare å underholde. Verket har ingen happy end – det slutter i den samme mørke toneart som det begynner i. Finalesatsen består av særpregete variasjoner over et sørgmodig, men allikevel elegant tema. «Hvis melodier kan fungere som portretter, må dette forestille en velkledd og dannet enke som lar verden ane sin sorg uten at hun bevisst gir uttrykk for den», skriver Eric Blom i sin Mozart-biografi.

HANS H. ROWE

Wintermezzo

19. januar - 12. februar

STRØMMEFESTIVAL 19.01.-12.02.2021. 16 KONSERTER PÅ 4 UKER.
TIRSDAG TIL FREDAG HVER UKE KL. 19.30 PÅ BERGENPHILIVE.NO

Utøvere

Lise Davidsen | Vilde Frang | Vikingur Ólafsson | Leif Ove Andsnes | Tine Thing Helseth
Ragnhild Hemsing | Sandra Lied Haga | Adam Walker | Nicolas Hodges | Edward Gardner
Pablo Heras-Casado | Jan Willem de Vriend | Juanjo Mena | Tabita Berglund | Edvard Grieg Kor
Per Hannevold | Ilze Klava | Christian Stene

Komponister

Beethoven | Mozart | Bach | Schumann | Mendelssohn | Grieg | Halvorsen | Tveitt | Sibelius | Verdi
Hummel | Vaughan Williams | Brahms | Strauss | Stravinsky | Bartók | Tsjajkovskij | Rakhmaninov
Sevåg | Penderecki | Vasks | Ligeti | Kurtág | Glass | Steen-Andersen | Nielsen

SE FULLT PROGRAM PÅ BERGENPHILIVE.NO / HARMONIEN.NO

LES MER OM KONSERTENE PÅ WWW.HARMONIEN.NO

GRIEGHALLENS BILLETTKONTOR, 55 21 61 50, 10 - 17 (11 - 14) HARMONIENS KUNDETELEFON: 55 21 62 28, (9 - 15) WWW.HARMONIEN.NO